

Οι κοινωνικές τάξεις, η Αριστερά και το Μερα25

Αναδημοσίευση από το commune.org.gr

του Ηλία Ιωακείμογλου

Πάνω που πας να σκεφτείς ότι το Μερα25 είναι ένα αυθεντικό κόμμα της Αριστεράς, ή έστω ένα κατά προσέγγιση αριστερό κόμμα, πέφτεις επάνω στις πιο απίθανες θέσεις τους:

«Σε μια ‘κανονική’ χώρα», αναφέρει το Μερα25 στην περιγραφή της στρατηγικής του , «ο καταμερισμός οφελών και ζημιών προκύπτει από την πάλη των τάξεων, την διελκυστίνδα μεταξύ μισθών-κερδών, κεφαλαίου-εργασίας. Όμως η Ελλάδα, εδώ και χρόνια, δεν είναι μια ‘κανονική’ χώρα. Από τότε που μετατραπήκαμε σε Χρεοδουλοπαροικία, πτωχεύουν ταυτόχρονα εργοδότες και εργαζόμενοι, ιδιοκτήτες και ενοικιαστές, εισαγωγείς και εξαγωγείς» (κείμενο του Μερα25 για την στρατηγική, <https://mera25.gr/stratigiki/>).

Στην σημερινή συγκυρία ως αριστερός έχεις πολλές δικαιολογίες να είσαι απελπισμένος εκεί που έχει φτάσει ο συσχετισμός δυνάμεων μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας, και μαζί με αυτόν η επιδεινούμενη κατάσταση των εργαζόμενων τάξεων. Δεν είναι όμως δυνατόν να είσαι τόσο πολύ απελπισμένος ώστε να δεχθείς να συμμετάσχεις σε ένα πολιτικό σχήμα που ισχυρίζεται ότι έχουν σβηστεί (ή δεν έχουν σημασία στην τρέχουσα συγκυρία) οι βασικές διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των κοινωνικών τάξεων, μεταξύ του κόσμου της εργασίας και του κόσμου του κεφαλαίου, και ακόμη ότι δεν υπάρχει πλέον (ή δεν έχει σημασία τώρα) ο μεταξύ τους ανταγωνισμός. Διότι μια ζωή γνώριζες ότι η Αριστερά είναι πολιτική έκφραση του ανταγωνισμού του κεφαλαίου και της εργασίας, ότι είναι συγκρότηση των υποτελών κοινωνικών τάξεων σε πολιτική δύναμη επί τη βάση των κοινών συμφερόντων τους, της αντίληψης τους για τον κόσμο (επομένως της

ιδεολογίας τους), των αξιών τους και της ηθικής τους. Αυτά είναι ασύμβατα με την θέση του Μερα25 ότι η κύρια αντίθεση στην ελληνική κοινωνία ορίζεται από την διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην «παρεοκρατική εγχώρια ολιγαρχία που ταυτίζεται με τους δανειστές» από το ένα μέρος, (βλ. στο ίδιο κείμενο όπως πριν) και στους εργοδότες και τους εργαζόμενους, ιδιοκτήτες και ενοικιαστές, από το άλλο μέρος (όπου εργοδότες και εργαζόμενοι πτωχεύουν αμφότεροι, το ίδιο δε συμβαίνει και με τους ιδιοκτήτες και τους ενοικιαστές).

Συνοψίζοντας, το Μερα25 ισχυρίζεται ότι για την Ελλάδα ισχύουν τα εξής:

1. πρώτον, ότι “ο καταμερισμός οφελών και ζημιών” μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας δεν έχει πλέον σημασία διότι “εργοδότες και εργαζόμενοι πτωχεύουν αμφότεροι”, και
2. δεύτερον, ότι “η διελκυστίνδα μεταξύ μισθών-κερδών, κεφαλαίου-εργασίας”, επίσης δεν έχει σημασία διότι η Ελλάδα δεν είναι μια “κανονική” χώρα.

Ας δούμε τι έχουν να μας πουν για αυτούς τους ισχυρισμούς τα επίσημα στατιστικά στοιχεία (όπως τα δημοσιεύει η Eurostat).

Τα εισοδηματικά μερίδια κεφαλαίου και εργασίας

Προκειμένου να ελέγξουμε τον πρώτο ισχυρισμό του Μερα25, εάν εργοδότες και εργαζόμενοι γίνονται αμφότεροι φτωχότεροι αρκεί να εξετάσουμε καταρχάς τις μεταβολές των εισοδημάτων της εργασίας και του κεφαλαίου πριν από την φορολόγησή τους.

Στο Διάγραμμα 1 φαίνεται η αγοραστική δύναμη του μέσου ακαθάριστου μισθού για απασχόληση με πλήρες ωράριο (σε τιμές 2022). Είναι φανερό ότι από μακροχρόνια άποψη, μεταξύ 2009 και 2022, υπήρξε συνεχής μείωση της αγοραστικής δύναμης του μισθού (με εξαιρέσεις τρία μόνο έτη, τα 2015, 2017 και 2020 λόγω πανδημίας). **Η μείωση της αγοραστικής δύναμης του μέσου μισθού ανήλθε σε 27% μεταξύ 2009 και 2022** (βλ. αναλυτικότερα στο [Νέα στοιχεία για την απαξίωση της εργασίας στην Ελλάδα](#)), και οδήγησε στη θηριώδη μείωση του μεριδίου της εργασίας στο

προϊόν (1) κατά 5,6 μονάδες του ΑΕΠ (Διάγραμμα 2). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει (βλ. στη βάση δεδομένων [Ameco](#)) ότι η μείωση θα ανέλθει σε 6,6 μονάδες του ΑΕΠ το 2023 και σε 7,0 μονάδες το 2024 έναντι του 2009.

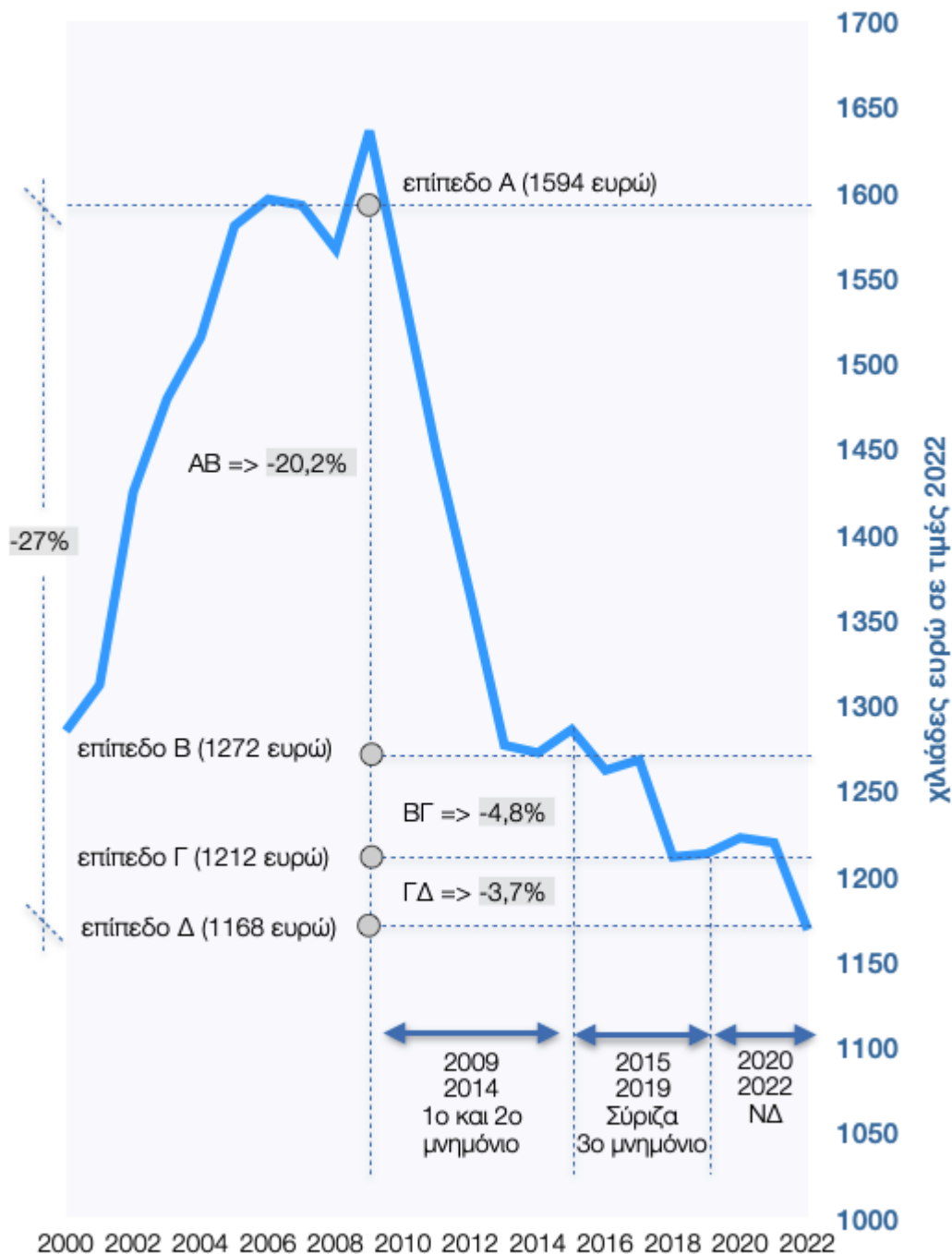
Απομένει να δούμε τώρα εάν το ίδιο ή κάτι παρόμοιο συνέβη και με τα εισοδήματα του κεφαλαίου. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2, **το μερίδιο του κεφαλαίου στο ΑΕΠ κυμάνθηκε γύρω από μια σταθερή τιμή κατά την διάρκεια των ετών 2009-2020 και εν συνεχεία αυξήθηκε κατακόρυφα (2)**. Από το 2021 και μετά, η αναδιανομή του προϊόντος υπέρ των εισοδημάτων του κεφαλαίου και σε βάρος των εισοδημάτων της εργασίας είναι **θεαματική**, και εάν εμπιστευθούμε τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η αναδιανομή που βρίσκεται σε εξέλιξη χάρη στον πληθωρισμό, θα συνεχιστεί.

Με αυτά τα δεδομένα, πώς είναι δυνατό να ισχυρίζεται κάποιος ότι “ο καταμερισμός οφελών και ζημιών” μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας δεν έχει σημασία στην σημερινή Ελλάδα; Πώς είναι δυνατόν το Μερα25 να ισχυρίζεται ότι “εργοδότες και εργαζόμενοι πτωχεύουν αμφότεροι”;

Θα μπορούσαμε να παραθέσουμε και το [μέσο περιθώριο κέρδους](#) και την απόδοση του παγίου κεφαλαίου (RoR) που αυξάνονται αλματωδώς μετά το 2020, και πριν από αυτό ποτέ δεν παρουσίασαν την δραματική μείωση που παρουσιάζουν η αγοραστική δύναμη του μισθού και το μερίδιο της εργασίας.

Διάγραμμα 1

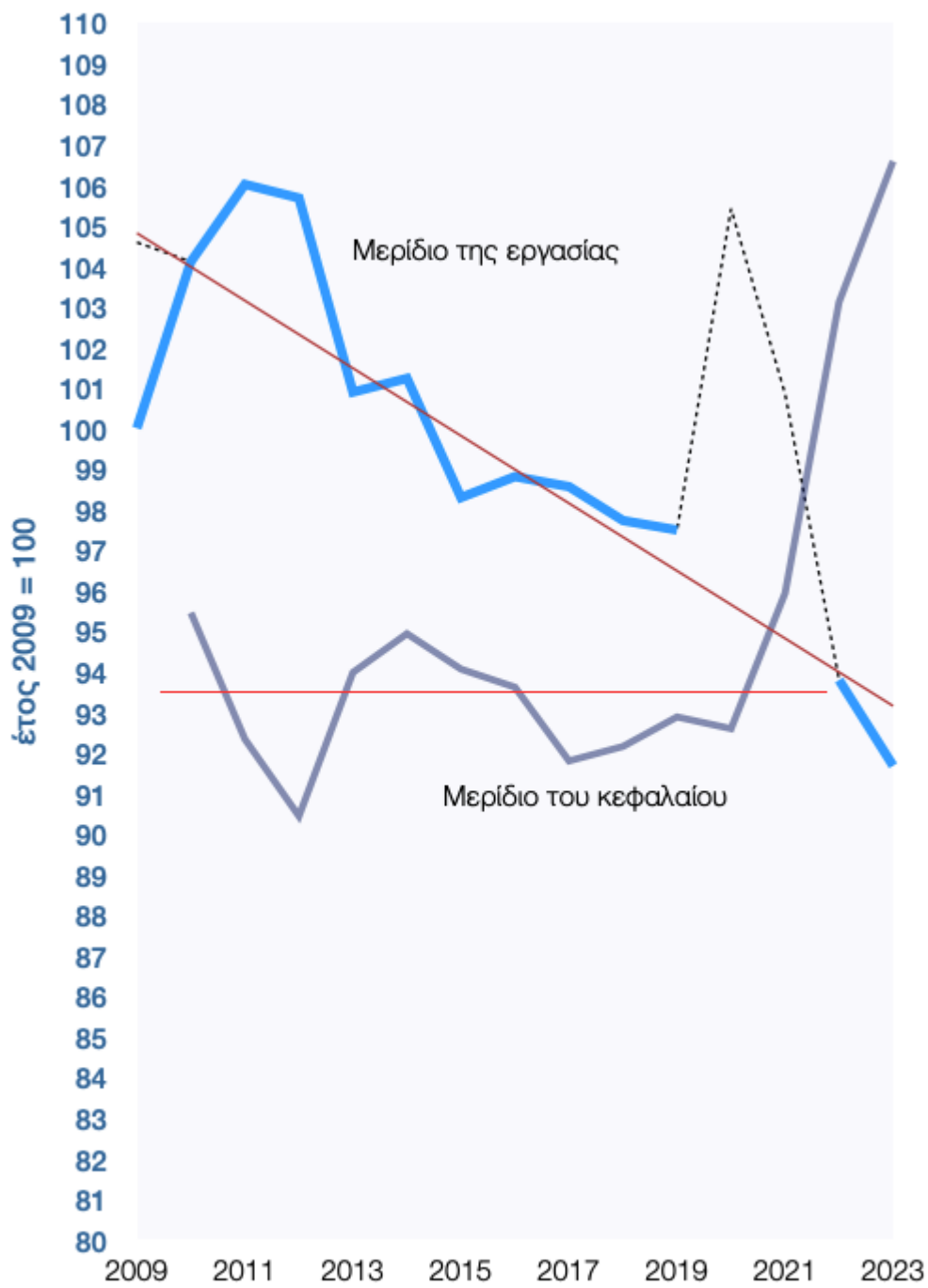
Αγοραστική δύναμη μέσου ακαθάριστου μισθού για απασχόληση με πλήρες ωράριο (σε τιμές 2022)

Πηγή: Eurostat, μεταβλητή NAMA_10_FTE και αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης των νοικοκυριών.

Διάγραμμα 2

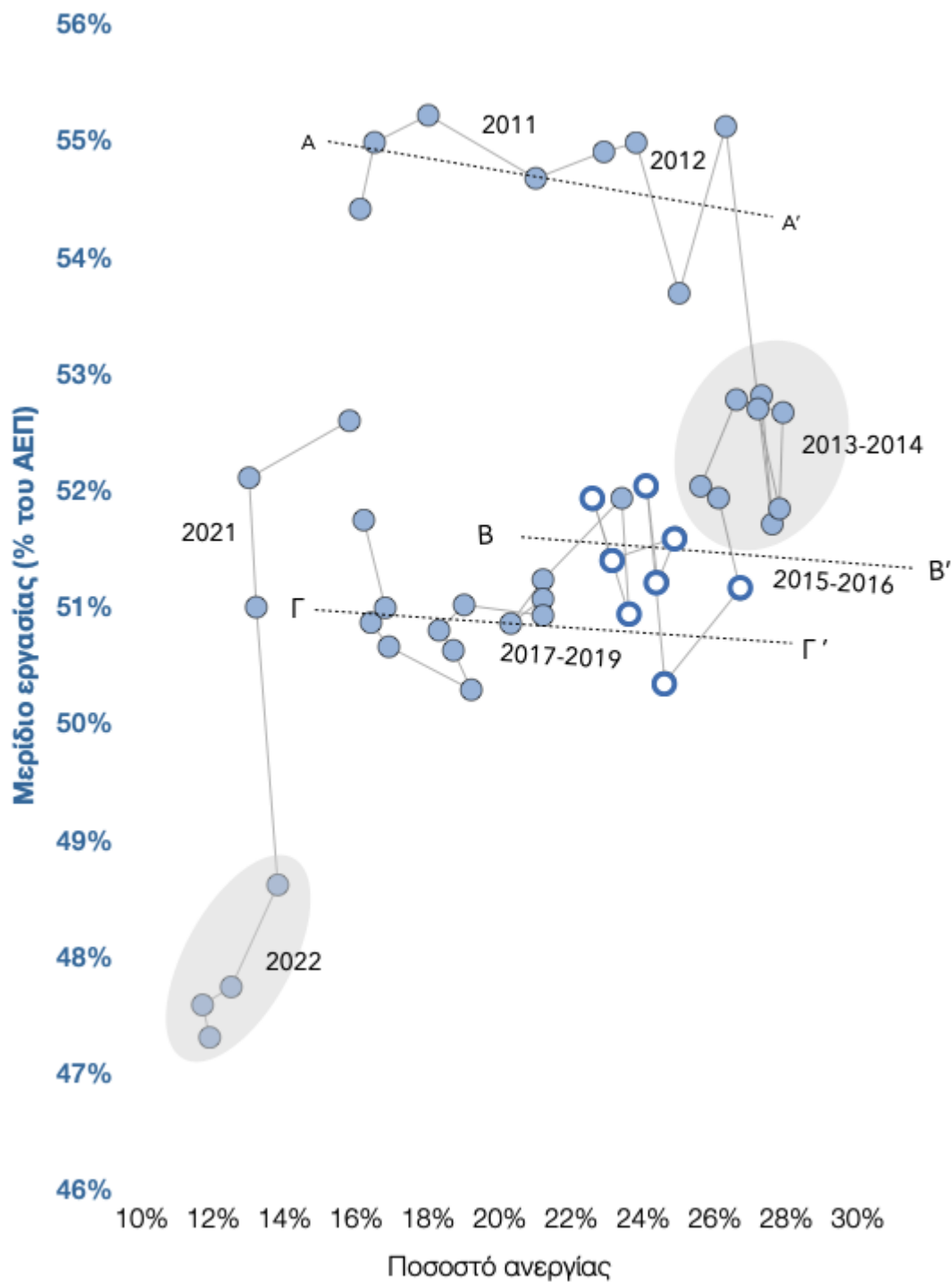
Μερίδια της εργασίας και του κεφαλαίου στο ΑΕΠ (έτος 2009=100)

Πηγή: Ameco

Διάγραμμα 3

Μερίδιο της εργασίας στο ΑΕΠ (ανά τρίμηνο, 2011-2022, % του ΑΕΠ)

Από το διάγραμμα έχουν παραλειφθεί τα τέσσερα τρίμηνα του 2020 και το πρώτο τρίμηνο του 2021, διότι κατά την οξεία φάση της πανδημίας το μερίδιο της εργασίας καθορίστηκε από διοικητικές αποφάσεις και επομένως οι τότε μεταβολές του δεν μπορούν να αποτελούν μέρος μιας ανάλυσης που αναφέρεται στην εσωτερική σχέση του μεριδίου της εργασίας με το ποσοστό ανεργίας.

Έχει ή δεν έχει σημασία η διελκυστίνδα μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας για τον καθορισμό των μισθών;

«Σε μια ‘κανονική’ χώρα», επαναλαμβάνω την περιγραφή της στρατηγικής τού Μερσ25, «ο καταμερισμός οφελών και ζημιών

προκύπτει από την πάλη των τάξεων, από την διελκυστίνδα μεταξύ μισθών-κερδών, κεφαλαίου-εργασίας. Όμως η Ελλάδα, εδώ και χρόνια, δεν είναι μια 'κανονική' χώρα». Άρα θα πρέπει να συμπεράνουμε ότι στην Ελλάδα το εισοδηματικό μερίδιο των μισθών δεν προκύπτει από την διελκυστίνδα κεφαλαίου-εργασίας, δεν προκύπτει δηλαδή από τους συσχετισμούς δυνάμεων στην αγορά εργασίας, στο κράτος και στην ιδεολογία (με δυο λόγια από τον συνολικό ταξικό συσχετισμό δυνάμεων). Από τι λοιπόν εξαρτώνται τα εισοδηματικά μερίδια στην Ελλάδα κατά το Μερα25; Μυστήριο. Επειδή δεν μπορούμε να ελέγξουμε ένα μυστήριο, ας δούμε προσεκτικότερα τι συνέβη με το μερίδιο εργασίας στην Ελλάδα και πώς εξηγούνται οι μεταβολές του με βάση την διελκυστίνδα κεφαλαίου και εργασίας (που κατά το Μερα25 δεν έχει πλέον σημασία διότι βρισκόμαστε εργαζόμενοι και εργοδότες στο ίδιο χαράκωμα απέναντι στην "παρεοκρατική ολιγαρχία").

Στο Διάγραμμα 3, φαίνεται στον κατακόρυφο άξονα το μερίδιο της εργασίας στο ΑΕΠ σε συνάρτηση με το ποσοστό ανεργίας στον οριζόντιο άξονα, για μια περίοδο που ξεκινάει το 2011, από τότε δηλαδή που η μνημονιακή πολιτική άρχισε να επιβάλλει τα δραματικά της αποτελέσματα, μέχρι το τέλος του 2022.

Τα πρώτα χρόνια αυτής της περιόδου (2011-2012) είναι αυτά που φαίνονται στο διάγραμμα κοντά στην ευθεία γραμμή AA'. Η γραμμή αυτή υποδηλώνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του μεριδίου της εργασίας και του ποσοστού ανεργίας. Με άλλα λόγια, όσο υψηλότερο το ποσοστό ανεργίας, τόσο μικρότερο το μερίδιο της εργασίας, και αντιστρόφως. Γενικά πάντως, το μερίδιο της εργασίας τότε ήταν συγκριτικά υψηλό σε σύγκριση με όσα ακολούθησαν, διότι βρισκόταν στην περιοχή 54%-55% του ΑΕΠ.

Τα πράγματα άλλαξαν κατά τα έτη 2013-2014, όταν υπό το βάρος των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας και στο κράτος, ο ταξικός συσχετισμός δυνάμεων μετατράπηκε. Μειώθηκε τότε το μερίδιο της εργασίας κατακόρυφα (βλ. στο διάγραμμα την σκιασμένη περιοχή 2013-2014), που σημαίνει ότι για ποσοστό ανεργίας περίπου αμετάβλητο, οι αμοιβές εργασίας μειώθηκαν θεαματικά. Είχαμε, λοιπόν, τότε, μια διαρθρωτική μετατόπιση

στις σχέσεις μισθωτής εργασίας και κεφαλαίου, είχαμε δηλαδή αλλαγές που είναι ανεξάρτητες από το ποσοστό ανεργίας, επομένως από το ύψος του προϊόντος, ανεξάρτητες από την συγκυρία, και αυτό χάρη σε αλλαγές στους θεσμούς και την νομοθεσία που διέπουν την μισθωτή σχέση, την λειτουργία της αγοράς εργασίας. Με όρους της μαρξιστικής θεωρητικής παράδοσής μας, αυτή η διαρθρωτική μετατόπιση δείχνει ότι υπήρξε *απαξίωση των εργασιακών ικανοτήτων* που πωλούν οι μισθωτοί στις επιχειρήσεις (με άλλες λέξεις, *απαξίωση της εργασιακής δύναμης*).

Σε αντίθεση με όσα πιστεύουν πολλοί (ενδεχομένως οι περισσότεροι), η απαξίωση αυτή δεν ολοκληρώθηκε τότε, μέχρι το τέλος του 2014. Τα πράγματα όμως ήρθαν ως εξής: Αφού το μερίδιο της εργασίας κατά το 2015-2016 σταθεροποιήθηκε γύρω από την ευθεία BB' (βλ στο διάγραμμα), στην συνέχεια υποχώρησε στο επίπεδο ΓΓ' κατά το 2017-2019, με την καλή μας κυβέρνηση του Σύριζα. Μετά από αυτό, κατά την οξεία φάση της πανδημίας, από το πρώτο τρίμηνο του 2020 έως το πρώτο τρίμηνο του 2021, το μερίδιο της εργασίας καθορίστηκε από διοικητικές αποφάσεις και επομένως δεν μπορεί να αποτελεί αντικείμενο μιας ανάλυσης που αναφέρεται στην εσωτερική σχέση του μεριδίου της εργασίας με το ποσοστό ανεργίας. Προχωράμε λοιπόν με όσα συνέβησαν από το δεύτερο τρίμηνο του 2021 έως το τέλος του 2022, και αυτό που μπορούμε να διακρίνουμε ευκρινώς στο Διάγραμμα 3, είναι μια νέα ταχύτατη κίνηση απαξίωσης της εργασίας που πραγματοποιείται με εργαλείο τον πληθωρισμό και η οποία έχει μέγεθος συγκρίσιμο με την απαξίωση που επέβαλλαν τα δύο πρώτα μνημόνια. Η συνολική εικόνα που παίρνουμε από τα τρία διαγράμματα, είναι η εικόνα μιας σχεδόν συνεχούς απαξίωσης της εργασίας από το κεφάλαιο, είτε αυτοπροσώπως στις επιχειρήσεις είτε μέσω του κρατικού μηχανισμού που το υπηρετεί.

Ιδού, λοιπόν, πώς καταλαβαίνουμε στην Αριστερά όσα μας συνέβησαν κατά τα δώδεκα τελευταία χρόνια σε ό,τι αφορά την απαξίωση της εργασίας μας: ως αποτέλεσμα της διελκυστίνδας κεφαλαίου και εργασίας για την διανομή του προϊόντος, όπως

συνηθίζουμε να καταλαβαίνουμε αυτά τα ζητήματα παντού και πάντα στις χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού. Με ποιον τρόπο εξηγεί το Μερα25 την ιστορική απαξίωση της εργασίας στην Ελλάδα, έχοντας απορρίψει την αντίθεση κεφαλαίου και εργασίας ως ερμηνευτικό κλειδί της διανομής του προϊόντος, είναι ένα μυστήριο.

Δεν είναι όμως καθόλου μυστήριο ότι με τις θέσεις του αυτές, στις οποίες ασκεί κριτική αυτό το άρθρο, το Μερα25 θέτει τον εαυτό του εκτός Αριστεράς και εντός της πολύ γνωστής μας κεντροαριστεράς της οποίας τις διαφορετικές παραλλαγές στην Ελλάδα και αλλού είχαμε πρόσφατα την ευκαιρία να εκτιμήσουμε δεόντως.